

THE IMPACT OF THE NEW NORMATIVE LAWS IN THE PENAL FIELD ON THE SYSTEM OF PUNISHMENT EXECUTION IN ROMANIA – GENERAL LANDMARKS

Silviu Gabriel Barbu, Assoc. Prof., PhD, "Transilvania" University of Braşov and Cătălin Bejan, Police officer, General Director of the National Penitentiary Authority

Abstract: Adoptarea noii legislații penale, în ultimii doi ani, a determinat o modernizare evidentă, o actualizare în special a legislației naționale în materie, provocând în egală măsură numeroase efecte subsecvente în societatea românească. Din perspectivă social-politică, un pachet normativ de o mare anvergură precum cel menționat mai sus (două coduri și două alte legi organice) determină preocuparea guvernanților pentru construirea infrastructurii necesare procesului de implementare a noului cadru normativ. Statul român este pus în fața unei realități aspre, generate de numărul mare de hotărâri ale Curții europene a Drepturilor Omului îndreptate împotriva României pentru condițiile precare din locurile de detenție, condiții care nu par să asigure un standard minimal impus de regulile europene și internaționale în materie. Studiul de față face o trecere sumară în revistă a sistemului penitenciar românesc prin prisma mai multor criterii (o analiză exhaustivă ar cere redactarea unei ample monografii).

Atunci când abordăm problematica executării pedepselor dispuse în temeiul legislației penale, trebuie să plecăm întotdeauna de la scopul pentru care legiuitorul a instituit pedeapsa respectiv prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni și reintegrarea în societate a celor care au greșit. Justiția își manifestă în acest fel rolul său de vindecător social prin aceea că acordă șanse egale celor aflați în detenție pentru a redeveni membri ai comunității.

Este un lucru de acum binecunoscut că legile sunt instrumente create pentru a reglementa prezentul, însă fiecare act normativ trebuie gândit pentru viitor. Este o necesitate obiectivă, cu atât mai necesară dacă ne gândim la influența pe care astfel de legi o au asupra destinului oamenilor încarcerați.

Este motivul pentru care la elaborarea legislației execuțional penale au fost avute în vedere reglementările internaționale cu privire la drepturile și libertățile fundamentale, practica și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, dar și particularitățile contextului național.

Statul trebuie să își asume această problemă socială, a deținuților și a minorilor internați, prin elaborarea unor politici publice sustenabile și prin implementarea unor strategii realiste și orientate spre rezultate măsurabile.

Cadrul normativ actual creează premisele unei abordări a executării pedepselor neprivative și privative de libertate bazate pe decență și pe respectarea demnității umane, însă fără o investiție majoră în infrastructura penitenciară principiile generoase reflectate în textele actelor normative la care facem trimitere în cuprinsul acestei lucrări vor rămâne inaplicabile.

Pentru Administrația Națională Penitenciarelor, acordarea efectivă a drepturilor prevăzute de lege persoanelor aflate în executarea unor sancțiuni privative de libertate reprezintă o provocare și o responsabilitate. Supraaglomerarea generată de subdimensionarea spațiilor de cazare, infrastructura învechită și presiunea exercitată de resursele insuficiente (financiare, materiale și umane) fac din ce în ce mai dificilă implementarea dispozițiilor

noului pachet legislativ din perspectiva asigurării unor condiții de detenție în acord cu standardele europene.

Sintagma „condiții de detenție” presupune integrarea în cadrul aceluiași concept a tuturor factorilor care concură la realizarea acelui climat propice dezvoltării unui mediu educațional și suportiv pentru cei aflați în executarea unor sancțiuni privative de libertate. În ultimă instanță, detenția trebuie să constituie un proiect educațional. Din această perspectivă, prin condiții de detenție înțelegem asigurarea unor condiții minime de cazare, a unui regim alimentar sănătos, a igienei personale, accesul la servicii medicale de calitate, o ofertă educațională, de asistare psihologică și socială adaptate nevoilor fiecărui individ, menținerea unei legături continue cu familia și cu comunitatea, pârgii eficiente de reinsertie pe piața muncii.

Lucrarea face o trecere în revistă a câtorva dintre cele mai importante drepturi ale persoanelor condamnate, o prezentare a măsurilor concrete adoptate de către administrația penitenciară pentru aplicarea acestor prevederi legale, concomitent cu expunerea soluțiilor identificate pentru soluționarea problemelor supraaglomerării, cele ale extinderii și modernizării infrastructurii penitenciare. De asemenea, sunt prezentate câteva dintre condamnările României de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului ca o consecință a încălcării art.3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului¹.

Una dintre legile de importanță deosebită în materia execuțional penală, care a venit să completeze pachetul legislativ penal este Legea nr. 254/2013 privind executarea pedepselor și a măsurilor privative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal², completată prin O.U.G. nr. 3/2014 pentru luarea unor măsuri de implementare necesare aplicării Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru implementarea altor acte normative³, care a abrogat Legea nr. 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal⁴, cu modificările și completările ulterioare.

În capitolul V, intitulat ”Drepturile persoanelor condamnate” sunt reglementate principalele drepturi de care beneficiază persoanele aflate în detenție, multe dintre aceste drepturi fiind preluate din vechea reglementare. Astfel, regăsim libertatea conștiinței, a opiniilor și libertatea credințelor religioase (art. 58), dreptul la informație (art. 59), dreptul la consultarea documentelor cu caracter personal (art. 60), asigurarea exercitării dreptului la asistență juridică (art. 62), dreptul la petiționare și dreptul la corespondență (art. 63), dreptul la convorbiri telefonice (art. 65), dreptul la plimbare zilnică (art. 67), dreptul de a primi vizite și dreptul de a fi informat cu privire la situații familiale deosebite (art. 68), dreptul de a primi, cumpăra și deține bunuri (art. 70), dreptul la asistență medicală, tratament și îngrijiri (art. 71), dreptul la asistență diplomatică (art. 74), dreptul la încheierea unei căsătorii (art. 75), dreptul de a vota (art. 76), dreptul la odihnă și repaus săptămânal (art. 77), dreptul la muncă (art. 78), dreptul la învățământ (art. 79). Unele drepturi au o sferă de reglementare mai largă decât în

¹ „Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

² Publicată în Monitorul Oficial nr. 514/14 august 2013

³ Publicată în Monitorul Oficial nr. 98 din 7 februarie 2014

⁴ Publicată în Monitorul Oficial nr. 627 din 20 iulie 2008

Legea nr. 275/2006, cum sunt dreptul la vizită intimă (care este prevăzut ca un drept distinct față de dreptul la vizită) și dreptul de a fi informat cu privire la situații familiale deosebite (reglementat în contextul dreptului la vizită), în timp ce alte drepturi sunt reglementate pentru prima oară, în acord cu evoluția socio-juridică a societății, așa cum este dreptul la convorbiri on-line (art. 66).

În exercitarea drepturilor prevăzute de art. 58 și art.59 din Legea 254/2013, condamnații pot asculta zilnic emisiunile radio, au acces la publicații și reviste, literatură beletristică și despecialitate. Dreptul la informare este asigurat și prin televizoarele care există în fiecare cameră; unui program zilnic, pot fi vizionate știri, filme, emisiuni sportive și de divertisment.

Acordarea asistenței religioase contribuie la dezvoltarea individuală a persoanelor aflate în executarea unor sancțiuni privative de libertate și la reintegrarea socială a acestora. Libertatea credințelor religioase presupune înlăturarea oricărei îngrădiri și lipsa oricărei discriminări în ceea ce privește opiniile și convingerile religioase. Facilitarea asigurării asistenței religioase în unitățile din administrația penitenciară (garantată de art.29 din Constituția României) se realizează prin protocoalele de colaborare semnate cu majoritatea cultelor religioase recunoscute de lege. Unul dintre cele mai importante este protocolul de asigurare a asistenței religioase ortodoxe încheiat între Administrația Națională și Patriarhia Bisericii Ortodoxe Române în anul 2013, întrucât peste 80% dintre condamnați sunt de această credință.

Dreptul la consultarea documentelor cu caracter personal prevăzut în art. 60 din Legea 254/2013 rezidă din nevoia de cunoaștere a evoluției situației condamnaților, atât de către aceștia, cât și de către familiile acestora, situație de fapt și de drept care poate influența viața acestora.

Situația juridică vizează introducerea în dosar a mandatelor de executare a pedepselor, în cazul în care sunt mai multe astfel de acte, realizarea contopirilor de mandate, stabilirea stării de recidivă, aplicarea unei grațieri/amnistii, existența unui proces la o altă instanță națională ori a unui proces la instanțele din străinătate, întreruperea executării pedepsei pe un timp limitat, suspendarea executării pedepsei, liberarea (la termen, condiționată, amanarea liberării), transferarea, sancționarea disciplinară ori recompensarea, acordarea de responsabilități, documentarea cu privire la zilele considerate ca executate ca urmare a muncii prestate, cuantumul sumelor consemnate pe numele condamnatului, verificare situației medicale, obținerea unor certificate de calificare, a unor diplome de studii sau de absolvire a cursurilor diferitelor școli.⁵

Unul dintre cele mai importante drepturi și care este cel mai greu de respectat îl reprezintă dreptul la hrană, ținută, cazarmament și condiții minime de cazare (art. 80), țara noastră fiind condamnată în repetate rânduri de Curtea Europeană pentru Drepturile Omului de la Strasbourg (CEDO), pentru încălcarea acestui drept, în special în ceea ce privește standardul referitor la spațiul individual de 4 m². La nivelul Administrației Naționale a Penitenciarelor s-a elaborat un Plan de măsuri privind implementarea recomandărilor

⁵ Ioan Chiș – „Drept execuțional penal”, Ed. Wolters Kluwer, Bucuresti, 2009, p.283

formulate de CEDO în temeiul aspectelor reținute în grupul de cauze Bragadireanu⁶, pe două paliere: măsuri de diminuare a efectelor supraaglomerării prin mecanisme de monitorizare a efectivului de deținuți custodiați și măsuri care privesc persoanele cu dizabilități.

Petenții se plâng la CEDO de tratamentul inuman și degradant la care sunt supuși în timpul detenției. Hotărârea Butiuc contra României⁷ are în vedere tocmai încălcarea prevederilor art. 3 din Convenție. Mircea Dan Butiuc s-a plâns în special că a trebuit să împartă o celulă de 35 metri pătrați în cadrul Penitenciarului Poarta Albă cu alți 14 deținuți, fără o ventilație corespunzătoare. În plus, acesta a reclamat lipsa de igienă și a încălzirii pe timpul iernii, precum și faptul că celula în care trăia era infestată cu păduchi și gândaci. Nu în ultimul rând, s-a plâns de faptul că, în mod repetat, a fost silit să se dezbrace pentru a fi percheziționat, precum și faptul că a fost supus la intimidări de către personalul de pază și supraveghere.

O altă hotărâre care vizează și încălcările art.3 din Convenție este cea din Cauza Pavalache contra României.⁸

În esența, prin Hotărârea din 18 octombrie 2011 Curtea a constatat și încălcarea art. 3 din Convenție. În octombrie 2002, reclamantul Pavalache Fanel a fost arestat preventiv pentru fapte de corupție și apoi a fost condamnat la pedeapsa de șase ani de închisoare. Reclamantul s-a plâns că fost obligat să stea în celule cu alți deținuți fumători. Acesta a mai susținut că, condițiile de detenție i-au provocat la 21 decembrie 2002 un infarct și boli cardiovasculare și pulmonare pentru care nu a fost îngrijit în mod corespunzător.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului, în hotărârea pronunțată, a analizat principiile consacrate în jurisprudența anterioară și a reamintit statului că este obligat, în ciuda problemelor logistice și financiare, să își organizeze sistemul penitenciar astfel încât să asigure deținuților respectarea demnității umane a acestora, inclusiv să ia măsurile pentru a proteja un deținut împotriva efectelor nocive ale tabagismului pasiv în cazul în care, ținând seama de examenele medicale și de recomandările medicilor curanți, starea sa de sănătate impune acest lucru. Pe de altă parte, sub aspectul condițiilor materiale de detenție Curtea a considerat că statul, prin intermediul organelor sale specializate, nu a depus toate eforturile necesare pentru a-i asigura reclamantului condiții de detenție compatibile cu respectarea demnității umane având în vedere în acest sens suprapopularea celulei și neaplicarea unitară a Legii 349/2002 împotriva efectelor tutunului, concluzionând că a intervenit o încălcare a articolului 3 din Convenție.

Pentru evitarea supraaglomerării, au fost adoptate la nivel european mai multe recomandări⁹. Documentele recomandă statelor membre să ia măsuri corespunzătoare, în ceea ce privește fenomenul supraaglomerării în penitenciare. Printre aceste măsuri se numără revizuirea legislației prin introducerea mai multor pedepse neprivative de libertate, deschiderea penitenciarelor spre lumea exterioară printr-o mai mare pondere a pedepselor privative de libertate executate în regimurile semideschis și deschis, combaterea

⁶ Publicată în Monitorul Oficial nr.369 din 04 iunie 2010

⁷ Hotnews.ro

⁸ www.hotaricedo.ro

⁹ Recomandarea R(99) adoptată la 30 septembrie 1999 de către Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei la Strasbourg.

supraaglomerării și reducerea populației carcerale, distribuirea cât mai largă a recomandării și a raportului asupra supraaglomerării și creșterii populației carcerale (elaborate de Comitetul European pentru Probleme legate de Infracțiuni¹⁰).

O situație specială o reprezintă în rândul persoanelor custodiate de Administrația Națională a Penitenciarelor, deținuții cu dizabilități.

Legea nr. 254/2013 asigură cadrul legal care reglementează modul și locul în care execută pedeapsa astfel de persoane, statuând în art. 47 alin. 3 că Administrația Națională a Penitenciarelor dispune măsuri specifice pentru protecția sănătății fizice și psihice a persoanelor cu dizabilități. Prin decizie a directorului general al Administrației Naționale a Penitenciarelor se stabilesc penitenciarele sau spitalele-penitenciar în care vor funcționa secții speciale de psihiatrie destinate deținuților cu tulburări psihice grave, inclusiv cele provocate de alcool sau de alte substanțe psihoactive (art. 73 alin. 6, 7, 8). În secțiile speciale de psihiatrie se asigură, de către personal specializat, tratamentul necesar și desfășurarea programelor de intervenție specifică deținuților cu tulburări psihice grave, pentru modificarea pozitivă a personalității și a comportamentului acestora.

Totodată, potrivit art. 94 din lege, Administrația Națională a Penitenciarelor și administrația penitenciarului dispun măsuri specifice pentru protecția sănătății fizice și psihice a persoanelor condamnate care prezintă dizabilități. Persoanelor condamnate care prezintă dizabilități li se asigură condiții pentru participarea la activități educative, culturale, terapeutice, de consiliere psihologică și asistență socială, moral-religioase adecvate nevoilor și personalității lor, în funcție de opțiunile și aptitudinile lor. Activitățile de formare profesională a persoanelor condamnate care prezintă dizabilități pot fi organizate de administrația penitenciarului în colaborare cu personalul specializat din cadrul Ministerului Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice.

Direcția medicală din cadrul Administrației Naționale a Penitenciarelor este cea căreia îi revine sarcina monitorizării persoanelor cu dizabilități custodiate de sistemul penitenciar, activitate ce presupune urmărirea situației medicale și a celorlalte condiții de detenție, pentru a preveni evoluții negative. În caz de deteriorare bruscă a sănătății mintale a reclamanților (criza), medicul penitenciarului poate face apel imediat la un medic psihiatru din rețeaua publică a Ministerului Sănătății.

În ceea ce privește condițiile de detenție specifice acestui tip de persoane, la nivelul Administrației Naționale a Penitenciarelor s-a dispus ca în fiecare unitate să fie amenajată o cameră destinată cazării persoanelor cu dizabilități.

Administrația Națională a Penitenciarelor a făcut eforturi deosebite pentru soluționarea problemei supraaglomerării existente în locurile de deținere, iar măsurile pe termen scurt luate în perioada 2012 - 2014 s-au axat în primul rând pe extinderea capacității de cazare.

Condițiile de cazare sunt stabilite prin ordin al ministrului justiției.¹¹ Se statuează că spațiile destinate cazării persoanelor trebuie să respecte demnitatea umană și să întrunească standardele minime sanitare și de igienă, ținându-se cont de condițiile climatice și, în special, de suprafața de locuit, volumul de aer, iluminare, sursele de încălzire și de ventilație.

¹⁰ Silviu Gabriel Barbu – “Recomandări Europene în domeniul aplicării sancțiunilor penale”, ed. Sitech, Craiova, 2012, p.66

¹¹ Ordinul 433/2010 pentru aprobarea Normelor minime obligatorii privind condițiile de cazare a persoanelor private de libertate publicat în Monitorul Oficial nr. 103 din 5 februarie 2010.

În cazul camerelor de cazare din penitenciare este necesar să se asigure cel puțin 4 metri pătrați pentru fiecare persoană privată de libertate încadrată în regimul închis sau de maximă siguranță și de cel puțin 6 metri cubi pentru fiecare persoană privată de libertate încadrată în regimul semideschis sau deschis.¹²

Noul Cod Penal al României intrat în vigoare la 1 februarie 2014 aduce reglementări noi în privința pedepselor neprivative de libertate, adică prestarea muncii neremunerate în folosul comunității și zilele – amendă. În ceea ce privește modalitățile de executare a pedepselor privative de libertate, instituții juridice precum liberarea condiționată și suspendarea executării pedepsei sub supraveghere contribuie la îndeplinirea recomandărilor din acest document, dar și la efectele secundare cum ar fi supraaglomerarea penitenciarelor. Noua legislație penală este de natură să aducă un suflu nou în contextul încercării respectării în totalitate a drepturilor condamnaților.

În ceea ce privește măsurile de diminuare a efectelor supraaglomerării, în cursul anului 2012, la nivelul sistemului penitenciar, în baza Deciziei directorului general al Administrației Naționale a Penitenciarelor nr. 540/2012, a fost constituită comisia pentru dezvoltarea și implementarea măsurilor destinate extinderii capacității de cazare a sistemului penitenciar, care a identificat spații care prin lucrări de reparații curente puteau fi transformate în spații de cazare.

Astfel, prin lucrări de investiții sau de reparații capitale și reparații curente au fost date în folosință, locuri noi de cazare: în anul 2012 un număr total de 1.201 noi locuri de cazare (Penitenciarul Iași – 200 locuri, Penitenciarul de Minori și Tineri Tichilești – 312 locuri, Penitenciarul Vaslui – 259 locuri, Penitenciarul Găești – 370 locuri, Penitenciarul de Minori și Tineri Craiova – 60 locuri), iar în anul 2013, 1421 locuri de cazare obținute prin lucrări de reparații curente (210 de locuri la Penitenciarul Găești, 60 de locuri la Penitenciarul Botoșani, 28 de locuri la Penitenciarul Bistrița, 60 de locuri la Penitenciarul Craiova, 46 locuri la Penitenciarul Târgșor, 90 de locuri la Penitenciarul Poarta Albă, 25 de locuri la Penitenciarul Miercurea Ciuc, 247 de locuri la Penitenciarul Pelendava, 53 de locuri la Penitenciarul Slobozia, 100 de locuri la Penitenciarul Timișoara, 60 de locuri PMT Craiova, 96 de locuri la Penitenciarul Tulcea) și 346 de locuri la Penitenciarul Vaslui.

În anul 2014 au demarat lucrările de transformare a unui pavilion școală în pavilion detenție la Penitenciarul Găești și modernizarea unui pavilion detenție la Penitenciarul Mărgineni, s-au continuat lucrările la Penitenciarul Codlea, continuarea lucrărilor la curțile plimbare de la Penitenciarul Iași, Penitenciarul Brăila și Secția Valu lui Traian a Penitenciarului Poarta Albă, s-au realizat proiecte tehnice pentru transformarea a 2 pavilioane administrative auxiliare în spații de detenție la Penitenciarul Giurgiu (200 de locuri de cazare) și transformarea unui atelier de producție în spații de cazare la Penitenciarul Satu Mare (60 de locuri noi de cazare). Anul acesta prin proiecte finanțate din fonduri norvegiene nerambursabile va fi modernizată secția de tineri din cadrul Penitenciarului Bacău și va fi inaugurat un centru terapeutic pentru femei în cadrul Penitenciarului Gherla (tot din 2015)

Tot în anul 2015 sunt în curs de amenajare noi locuri de detenție prin lucrări de investiții, la Penitenciarul Satu Mare – 60 locuri, la Penitenciarul Giurgiu – 200 locuri, la

¹² Art. 1 alin.2 și 3 din Ordinul 433/2010.

Penitenciarul Craiova – 24 locuri, la Penitenciarul Deva – 200 locuri, fiind de asemenea în plan modernizarea spațiilor de detenție existente, prin lucrări de reparații capitale, la penitenciarele Codlea, Mărgineni, Găești.

Toate acestea măsuri se reflectă în reducerea deficitului de locuri de cazare din ultimii 3 ani de zile, respectiv de la 14.000 la 11.000 de locuri.

Pe aceeași linie, aceea a diminuării efectelor supraaglomerării se înscrie și H.G. nr. 196/2015 destinată finanțării studiilor de fezabilitate pentru 2 noi penitenciare, pentru care este prevăzută suma de 1.000 mii lei. După realizarea studiilor de fezabilitate, va fi inițiat un proiect de hotărâre de guvern prin care se vor aproba indicatorii tehnico-economici, trecându-se la construirea efectivă a celor 2 penitenciare.

De asemenea, o altă atribuție stabilită în sarcina comisiei pentru dezvoltarea și implementarea măsurilor destinate extinderii capacității de cazare a sistemului penitenciar a fost verificarea posibilității preluării de imobile de la Ministerul Apărării Naționale sau alte instituții publice, în vederea transformării acestora în locuri de deținere. S-a constatat însă că această abordare nu reprezintă o soluție viabilă fără finanțarea lucrărilor de amenajare a acestora în spații de cazare pentru deținuți.

A fost analizată și posibilitatea încheierii de parteneriate public-privat pentru construirea de noi penitenciare. Administrația Națională a Penitenciarelor a beneficiat de mai multe oferte de colaborare, propuneri care au fost dezbătute cu potențiali investitori din Marea Britanie, Statele Unite ale Americii, Spania și Olanda, dar Legea nr. 178/2010 privind parteneriatul public-privat nu reglementează dezvoltarea de proiecte de infrastructură penitenciară.

Modernizarea sistemului penitenciar reprezintă o preocupare constantă a instituțiilor abilitate, a Administrației Naționale a Penitenciarelor, dar și a Guvernului României. Astfel, prin H.G. nr. 1155/2014 pentru aprobarea Strategiei de dezvoltare a sistemului judiciar 2015 – 2020, s-a prevăzut *îmbunătățirea condițiilor de detenție și creșterea șanselor de reintegrare socială a persoanelor private de libertate, având ca rezultat* condiții de detenție conforme cu standardele internaționale; persoane condamnate pregătite pentru reintegrarea socioprofesională / pentru preluarea acestora într-un circuit de asistență postdetenție, realizându-se *prin*:

- a) consolidarea sistemului penitenciar potrivit standardelor internaționale în materie;
- b) dezvoltarea programelor educaționale, de asistență psihologică și asistență socială din perioada detenției și informarea opiniei publice;
- c) dezvoltarea capacității instituționale și interinstituționale în domeniul reintegrării sociale a persoanelor private de libertate;
- d) dezvoltarea capacității instituționale și interinstituționale prin introducerea unor instrumente informatice integrate, de raportare, analiză, măsurare, planificare, previzionare și managementul performanței;
- e) asigurarea resurselor umane necesare desfășurării activităților specifice și formarea profesională a acestora la nivelul standardelor în materie.

În Planul de acțiune al strategiei menționate s-a propus modernizarea și dezvoltarea infra-structurii sistemului penitenciar prin reparații curente, capitale și de investiții, ținta de

atins până în anul 2020 fiind de 3.000 de locuri de cazare amenajate și modernizate și demararea construirii a 4 penitenciare.

Pentru atingerea dezideratului de a oferi locuri de cazare conforme standardelor internaționale, astfel cum sunt acestea recunoscute de CEDO, se impune ca și pe viitor să fie continuate demersurile pentru darea în folosință a noi locuri de cazare; evaluarea săptămânală privind evoluția numărului de persoane private de libertate raportat la capacitatea legală, astfel încât prin transferarea deținuților să se obțină o echilibrare a efectivelor de deținuți (74.471 deținuți transferați în 2013 și 68.482 în 2014); eliminarea unor deficiențe pe linia asigurării unor condiții de viață decente; monitorizarea cauzelor în care România este parte la CEDO (semestrial se întocmește o situație statistică, se elaborează note de informare către unități cu aceste cazuri pentru a fi avute în vedere în aplicarea normelor regimului penitenciar și se formulează recomandări), monitorizarea rapoartelor întocmite de instituții ale statului și de ONG-uri ca urmare a vizitelor efectuate în penitenciare (semestrial se întocmește o situație statistică, se elaborează note de informare către unități cu aceste cazuri pentru a fi avute în vedere în aplicarea normelor regimului penitenciar și se formulează recomandări), precum și a încheierilor judecătorilor delegați și a hotărârilor instanțelor judecătorești referitoare la condițiile de detenție, majorarea timpului petrecut în afara camerei de deținere prin creșterea ofertei de activități socio-educative, culturale, sportive, de ocupare a timpului liber, oferite persoanelor private de libertate.

Menținerea stării de sănătate a deținuților este o problemă mereu în actualitate care impune respectarea, aplicarea și supravegherea permanentă a măsurilor igienico-sanitare individuale și colective în mod unitar la nivelul tuturor unităților penitenciare, aspecte care au fost semnalate și de organismele care au efectuat verificări în unitățile penitenciare (CPT, organizații neguvernamentale etc.)

Pentru evitarea oricăror aspecte negative ce vizează acordarea drepturilor prevăzute de lege pentru deținuți, inclusiv materiale și articole igienico-sanitare precum și asigurarea unei stări de ordine și curățenie corespunzătoare în camerele de detenție, izolatoare, grupuri sanitare etc. și alte spații conexe sunt necesare, în regim de urgență, luarea unor măsuri de natură financiară.

Tot în atingerea dezideratului oferirii unor condiții de detenție cât mai bune, începând cu data de 01.03.2015, femeile condamnate și persoanele internate din Penitenciarele Târgșor, Gherla, Bacău, Arad, Craiova, Poarta Albă și Colibași, precum și în Centrul Educativ Târgu Ocna, Centrul Educativ Buziaș și Centrul de Detenție Tichilești beneficiază de apă caldă, în fiecare zi, pentru îmbăiere, conform deciziei directorului general al Administrației Naționale a Penitenciarelor. Se urmărește ca măsura să fie extinsă la nivelul întregului sistem penitenciar într-o perioadă de 2 ani, sub rezerva alocării fondurilor bugetare disponibile.

Hrana se prepara zilnic numai din produse agro-alimentare proaspete care au certificat de garanție și certificat sanitar veterinar, iar calitatea hranei preparată este verificată zilnic din punct de vedere organoleptic (gust, compoziție, miros) direct la blocul alimentară înainte de a fi distribuită, de către directorul adjunct economico-administrativ și un cadru medical, consemnând în registru concluziile verificărilor efectuate. Din fiecare fel de mâncare este prelevată o probă alimentară care se păstrează în condiții corespunzătoare o perioadă de 48 de

ore, pentru a putea fi verificată de organele competente în cazul apariției unei eventuale toxiinfecții alimentare.

La prepararea, distribuirea și servirea hranei se ține seama de vârstă, starea de sănătate, natura muncii prestate, cu respectarea convingerilor religioase asumate de către persoana condamnată printr-o declarație pe propria răspundere.

În anul 2014 (pentru prima dată de la aprobare) Administrația Națională a Penitenciarelor a înaintat Ministerului Justiției un proiect de act normativ pentru modificare OG nr.26/1994 privind drepturile de hrană, în timp de pace, ale personalului din sectorul de apărare națională, ordine publică și siguranță națională, urmare consultării, conform legii și a Societatea de nutriție română în sensul păstrării actualelor baremuri calorice pentru deținuți ca fiind maximale și instituirea unor baremuri minime.

După aprobarea acestor modificări se va elabora o nouă structura a normelor de hrana în care se vor introduce produse alimentare noi (gen fructe, pateu de ficat, brânză topită, etc.) și se va suplimenta rația de legume și fructe, astfel încât să se respecte baremurile calorice noi aprobate.

Introducerea unor noi categorii de alimente cu valoare mare și aport caloric redus, precum și suplimentarea cantitativa a altor produse va impune o recalculare a valorii financiare a normelor de hrană care în prezent este de 4,66 lei/zi (inclusiv TVA).

În ceea ce privește locul în care se servește masa, sunt 22 de unități care nu au săli de mese, hrana fiind servită în camerele de deținere.

Tot legat de locurile de deținere, se remarcă rețeaua sanitară a Administrației Naționale a Penitenciarelor, care are ca principală misiune protejarea și promovarea sănătății persoanelor private de libertate. Dreptul la asistență medicală al persoanelor private de libertate este un drept garantat, aceștia având acces la servicii medicale preventive, curative și de recuperare necesare menținerii stării de sănătate. În cursul detenției, orice deținut ar trebui să poată avea acces, în orice moment, la un medic sau la un asistent medical/infirmier calificat, fără o întârziere exagerată¹³. De asemenea, persoanele private de libertate, au acces la serviciile de sănătate din rețeaua națională, fără discriminare în ceea ce privește situația lor judiciară. Serviciile medicale din penitenciare caută să depisteze, să trateze orice afecțiune fizică sau psihică, precum și deficiențele care pot cauza suferințe deținuților. În acest scop, fiecare deținut beneficiază de asistență de tip medical și chirurgical, inclusiv de cea existentă în comunitate.

Având în vedere Recomandarea nr. R (98)7 a Comitetului de Miniștri către statele membre referitoare la aspectele etice și de organizare ale asistenței medicale în mediul penitenciar, serviciile de sănătate din penitenciar ar trebui să dispună de o structură susceptibilă să asigure servicii medicale ambulatorii și îngrijiri medicale în regim de urgență. În această privință, fiecare așezământ penitenciar ar trebui să dispună în permanență de o persoană formată și capabilă să dea acorde îngrijiri medicale și un medic ar trebui să poată fi chemat în orice moment în afara orelor de consultație¹⁴.

¹³ Ioan Chis – “Instrumente internațional de drept execuțional penal”, ed. A.N.I., București, p.330-340.

¹⁴ Silviu Gabriel Barbu – “Recomandări Europene în domeniul aplicării sancțiunilor penale”, ed. Sitech, Craiova, 2012, p.49

Sistemul penitenciar se confruntă însă cu un deficit semnificativ de personal medical - gradul de ocupare cu personal medical al rețelei sanitare penitenciare, pentru medici fiind de 40,45% - 8 unități penitenciare nu au nici un medic angajat, iar alte 9 unități doar un singur medic angajat, 18 unități nu au medic dentist angajat, iar asigurarea prin contracte de prestări servicii este fracționată, existând de asemenea și un deficit mare de specialiști – psihiatri, interniști, cardiologi etc.

Se remarcă de asemenea că mijloacele de transport sanitar sunt insuficiente (12 unități fără autosanitare), iar cele existente au dotare insuficientă și învechită, infrastructurile tip infirmerii nu sunt dotate, o cameră de infirmerie este doar o altă cameră de detenție care are un singur rând de paturi, numărul mare de consultații față de rețeaua sanitară publică – în medie 80 consultații/medic față de 20 consultații/medic realizate în rețeaua sanitară publică.

Totodată, fondurile existente sunt insuficiente pentru realizarea dezinfecției, dezinsecției și deratizării, pentru încheierea de contracte de service aparatura medicală, incinerare deșeurilor medicale, efectuarea analizelor obligatorii pentru deținuții care își desfășoară activitatea în sectoare cu risc epidemiologic (bloc alimentar, spălătorie, distribuție hrană, centrala termică, stații de aprovizionare cu apă etc.), pentru achiziția de medicamente uzuale tip necompensat (aspirină, paracetamol, etc.), materiale sanitare și stomatologice (medicația necesară aparatelor de urgență este achiziționată din fondurile obținute de la CASAOPSNAJ), pentru finanțarea penitenciarelor spital - obligativitatea acestor unități de a respecta pe lângă legislația sistemului penitenciar pe cea a rețelei sanitare publice care intră de multe ori în contradicție cu legislația de executare a pedepselor.

Îmbunătățiri importante s-au realizat și în ceea ce privește vizita și plimbarea deținuților. Astfel, în anul 2010 a fost introdusă planificarea prealabilă în baza căreia se realizează vizita deținuților, ceea ce a condus la diminuarea reclamațiilor ce vizau timpul de așteptare și durata efectivă a vizitei. În majoritatea unităților durata vizitei este de 120 de minute, conform legii (180 minute pentru minori), iar timpul de așteptare în care sunt incluse măsurile organizatorice (identificare, control etc.) este de 30 – 60 minute.

În ceea ce privește timpul de plimbare deținuților, la nivelul tuturor unităților penitenciare sunt întocmite programe zilnice ce includ intervalele de timp dedicate plimbării. În funcție de regimul de executare, durata plimbării este de 1 oră - deținuții din regimurile de maximă siguranță și închis care desfășoară activități, 2 ore - deținuții din maximă siguranță care nu desfășoară activități, 3 ore deținuți din regimul închis care nu desfășoară activități.

În cazul deținuților din regimul semideschis și deschis nu este stabilită o durată a plimbării, întrucât camerele de cazare sunt deschise pe timpul zilei și li se oferă posibilitatea de a se deplasa neînsoțite în zone din interiorul locului de deținere stabilite prin regulamentul de ordine interioară și de a-și organiza timpul liber avut la dispoziție.

Administrația Națională a Penitenciarelor și-a propus ca în funcție de alocările bugetare, într-un timp foarte scurt să amenajeze curțile de plimbare astfel încât această activitate să se desfășoare și atunci când condițiile climatice nu permit (copertine) și să fie dotate cu apă curentă și grupuri sanitare.

Un aspect important de subliniat în reducerea numărului de deținuți este cel privind intrarea în vigoare, la data de 01.02.2014, a noului Cod penal și noului Cod de procedură penală, care au introdus în legislația noastră procesul-penală o serie de instituții noi, printre

care și modalități de executare a pedepsei sau măsuri preventive alternative detenției, respectiv arestării preventive. Intrarea în vigoare a acestor dispoziții, corelativ cu reducerea limitelor speciale ale unor infracțiuni prevăzute în Codul penal, au condus la punerea în libertate a unor persoane deținute, aflate în executarea pedepselor privative de libertate, dar și la mai puțini inculpați condamnați la pedeapsa închisorii cu executare efectivă sau arestați preventiv.

Astfel, în luna decembrie 2013 erau înregistrați în sistemul penitenciar un număr de 33.434 deținuți, din care 3.447 persoane erau arestate preventiv sau condamnate în primă instanță, în timp ce în decembrie 2014, erau un număr de 30.156, din care 2.514 persoane erau arestate preventiv sau condamnate în primă instanță.

Dacă în perioada 01.02.2013-01.02.2014 au intrat în sistemul penitenciar un număr de 15.536 persoane, în anul următor, după intrarea în vigoare a noilor coduri, 01.02.2014-01.02.2015, numărul acestora s-a redus la 12.415 persoane.

În perioada imediat următoare intrării în vigoare a noului Cod penal, ca urmare a aplicării legii penale mai favorabile – *mitior lex* au fost înregistrate 123 puneri în libertate și 176 înlocuiri ale pedepsei închisorii cu măsura internării într-un centru de detenție sau centru educativ.

La peste un an de la momentul intrării în vigoare a noului Cod penal și a noului Cod de procedură penală se observă că instanțele de judecată apelează într-o mai mică măsură la arestarea preventivă în cursul judecății. De la intrarea în vigoare a Noilor Coduri numărul arestațiilor preventiv a scăzut de la 3.055 la 2.472, în procente cu aproximativ 20%; numărul deținuților a scăzut de la 33.009 la 29.902, cu aproximativ 3.100 de deținuți, ceea ce reprezintă 10% ceea ce poate însemna că: timpul stat în penitenciar de către un deținut a scăzut - eficiența regimul sancționator mai blând prevăzut de Noul Cod penal; instanțele de judecată au apelat la sancțiuni neprivative de libertate.

Cu toate acestea impactul punerii în aplicare a noilor Coduri asupra sistemului penitenciarelor din România nu poate fi încă cuantificat și în mod cert nu garantează, pe termen mediu și lung, scăderea efectivelor de deținuți din următoarele motive:

1. Inexistența unor date statistice relevante, având în vedere caracterul de noutate al elementelor de impact (introducerea unor noi instituții juridice și a unor noi fapte incriminate).

Teoretic însă, includerea unor noi fapte în sfera penală poate conduce la o creștere a numărului de condamnări la pedepse privative de libertate, cu impact asupra gradului de ocupare în cadrul penitenciarelor.

2. Sporirea numărului infracțiunilor sancționate cu amenda ca pedeapsă unică ori ca pedeapsă alternativă la pedeapsa închisorii, în condițiile noul Cod penal, se poate anticipa că va avea un efect pozitiv asupra sistemului execuțional din România. Totuși, individualizarea pedepsei în fiecare caz concret este și rămâne o prerogativă suverană a instanței de judecată, care este chemată să aleagă, în funcție de toate criteriile și circumstanțele faptei și ale făptuitorului, sancțiunea penală adecvată realizării scopului procesului penal.

3. Întrucât noul Cod penal prevede un regim sancționator în ansamblu mai blând față de actualul sistem în vigoare cu privire la un număr semnificativ de infracțiuni, intrarea în vigoare a noilor Coduri va crea premisele formulării și soluționării de contestații la executare

în temeiul aplicării obligatorii a legii penale mai favorabile. Astfel, poate avea loc o scădere a numărului de deținuți în cadrul penitenciarelor și implicit o diminuare a gradului de ocupare a acestora, *însă și în acest caz impactul este necuantificabil.*

4. Pe termen lung, situația va trebui monitorizată întrucât timpul executat de către un deținut va putea crește, fapt ce va genera ca după o perioadă de scădere a numărului de deținuți va urma o perioadă de creștere din următoarele motive:

- Schimbarea regulilor de stabilire a pedepsei în caz de concurs de infracțiuni (când s-au stabilit numai pedepse cu închisoare, se aplică pedeapsa cea mai grea, la care se adaugă un spor de o treime din totalul celorlalte pedepse stabilite) și recidivă. Precizăm că la finele lunii februarie 2015 sistemul penitenciar custodia 12.710 recidiviști.

- Aplicarea liberării condiționate doar în cazul deținuților din regimul semideschis și deschis.

În concluzie, este greu de apreciat în acest moment dacă noile măsuri legislative vor conduce la o reducere semnificativă a populației carcerale. România se confruntă cu o supraaglomerare îngrijorătoare, ceea ce face presantă nevoia de modernizare a infrastructurii penitenciare. Investițiile în construirea de noi penitenciare nu reprezintă doar nevoia de extindere a capacității de cazare din perspectiva respectării drepturilor fundamentale ale omului, ci și respectarea angajamentelor pe care țara noastră și le-a asumat prin adoptarea convențiilor și acordurilor internaționale